

Тема. Наш край у другій половині ХІХ ст.

Мета: визначити характерні риси суспільно-політичного та господарського розвитку Кременеччини у другій пол. ХІХ ст. Охарактеризувати соціально-культурну сферу життя. Познайомити із видатними особистостями, які народилися, працювали та відвідували наш край в др. пол. ХІХ ст. Виховувати патріотизм, гордість за свій край.

Розвивати вміння конспектування, пам'ять, увагу, властивості синтезу та аналізу мислення.

Основні дати: 1896 р. – прокладання залізної дороги.

Основні особи: М. Петров.

Тип уроку. Урок засвоєння нових знань.

Методи: «мікрофон», лекція з паузами, робота в групах.

Хід уроку

I. Організаційна частина

II. Актуалізація опорних знань.

За допомогою методу «Мікрофон» учні називають основні події в історії Кременеччини першої половини ХІХ ст., згадують відомих осіб, які народилися або відвідували наш край.

III. Мотивація навчальної діяльності

Проблемне питання: відбуваючи у 1861-1862 роках у Кременці військову службу, відомий російський географ та дослідник М.Пржевальський дав такий опис міста: «Хоч саме місто бідне і брудне, зате околиці його мимоволі вражають своєю красою. Саме місто з усіх боків оточене горами, так що, під'їжджаючи до нього, за дві версти нічого не бачиш. Ніби воно хоче заховатися від допитливих поглядів, ніби боїться виявити свою непоказність.»

Отже, ми спробуємо визначити, в чому причина непоказності міста, і від чого воно так хотіло сховатися в плані розвитку суспільства.

IV. Оголошення теми, мети і завдань уроку.

V. Вивчення нового матеріалу

План

1. Соціально-економічний розвиток.
2. Суспільні та соціальні рухи.
3. Культурний розвиток.

Матеріал лекції

1. Вчитель

Значним поштовхом до соціально-економічних змін на Кременеччині стали загальноімперські реформи 60-70-х рр., і перш за все земельна. Відповідно до указу Сенату 1863 р. створилися умови для формування категорії селянина-власника, переходу до капіталістичного розвитку, використання вільнонайманої робочої сили, застосування техніки. Враховуючи вплив польського повстання 1863-1864 рр., російський уряд був змушений піти на деяке збільшення розмірів земельних наділів до 8 десятин на одне господарство, хоча умови викупу залишилися надзвичайно важкими.

Розвивався Кременець. З 1863 по 1897 рік чисельність населення збільшилася з 12,61 тис. чол. до 17, 74 тис. чол. Цікавий аналіз соціального складу населення дає статистика 1863 року: у місті проживало 9% шляхти, 0,6% духовенства та 15% купців.

Поступово у місті налагоджувався промисловий розвиток. На кінець XIX ст. у Кременці були пивоварний, свічковий, заводи, 10 столярних і меблевих майстерень, дві красильні, три лісопильні, дві маслоробні, чотири слюсарно-механічні майстерні. У 1896 році до Кременця було прокладено залізну дорогу, що мало стимулювати економічний розвиток. Разом з тим основу промислового виробництва становили ремісничі майстерні: на 1897 рік нараховувалося 588 ремісників. Таким чином, на кінець XIX ст. промисловий переворот, який стрімко відбувався в східних районах українських земель, на Кременеччині мав слабо виражений характер, що стало наслідком перетворення цієї території на ринок збуту товару.

Зачитування запису конспекту 2 учнями

(VI. Осмислення нових знань)

Матеріал лекції(продовження)

2. Вчитель

У ході реалізації селянської реформи місцева адміністрація зустрілася з масовим невдоволенням селян, незадоволених грабіжницькими умовами царського маніфесту. Перш за все, цей опір оформився у непокорі селянства при обнародуванні документа, побитті священиків, які його зачитували, відмові виконувати окремі положення документа. Найбільш активним був виступ селян Старого Олексинця, для придушення якого було задіяно окремі військові підрозділи.

Під час польського повстання 1863-1864 років у краї нелегально поширювалися листівки, інша заборонена література з критикою грабіжницької суті реформи 1861 року. По селах повіту були знайдені листівки, надруковані М. Огарьовим у Лондоні. У них закликалося місцеве населення до спільного виступу з поляками та росіянами проти царського режиму, відновлення Польщі в межах 1772 року, чого місцеве населення сприйняти не могло.

Враховуючи прикордонний характер краю, через нього проходила література нелегального характеру як соціал-демократичного, так і національного спрямування.

Важким було і становище робітничого класу, який тільки народжувався: робочий день тривав 14-15 годин, умови праці вкрай незадовільні, заробітна платня дуже мала.

Зачитування запису конспекту 2 учнями

(VI. Осмислення нових знань)

Матеріал лекції(продовження)

3. Вчитель

У порівнянні із попереднім періодом, Кременець перетворився на відстале у культурному плані повітове містечко. В будинках колишнього ліцею з 1836 по 1902 роки діяла Волинська духовна семінарія. У ній працювали викладачами відомий український літературознавець і краєзнавець професор М.Петров, краєзнавці М.Теодорович та А. Сендульський.

У Кременці функціонували: чоловіче духовне училище, міське чотирикласне чоловіче і жіноче училища, єврейське училище, приватна російська гімназія. 1892 року у приміщенні Білокриницького замку за заповітом О.Вороніна було відкрито

середню сільськогосподарську школу, організовано інтернат для здібних дітей із селянських родин. У кількох селах відкриті однокласні училища.

У другій половині XIX ст. наш край відвідало ряд відомих діячів української культури.

У 1875 році в ході подорожі на Західну Україну перебував у Почаєві історик та громадський діяч М. Драгоманов, якого в нашому краї цікавили, перш за все, події, пов'язані із національно-визвольною війною українського народу 1648-1657 років.

1899 року Кременець відвідав художник М. Пимоненко, який на основі місцевого сюжету (вбивство ортодоксальними іудеями дівчини-єврейки через її кохання до хлопця-іновірця) створив картину «Жертва фанатизму».

Кременець кінця XIX ст. подарував науці двох відомих учених. Це український фольклорист та літературознавець М. Коробка та польський поет, критик, перекладач Ч. Ястшембець-Козловський.

До архітектурних пам'яток даного часу належить костел Святого Станіслава (1854) та дерев'яна церква Чесного Хреста (1889), які збереглися до теперішнього часу.

VI. Осмислення нових знань

Зачитування запису конспекту 2 учнями

VII. Узагальнення і систематизація

Робота в групах

Учні тезово дають відповідь на проблемне запитання. Навколо основних 3-4 думок формуються групи, які після короткого обговорення у своєму складі дають мотивацію своєї версії.

VIII. Підсумки уроку

IX. Домашнє завдання

Вивчити матеріали конспекту, повторити тему «Культура українських земель у др. пол. XIX ст.», підготуватися до уроку узагальнення по даній темі.